HASET - KISKANÇLIK

Hasedin Kötülüğü

- وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ

- ***Ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabbine sığınırım!***[1]

- **Ayetin Tefsiri:** Yani nefsindeki hasedinin gereğini fiile çıkarmaya kalkıştığı, hased ettiği kişiye karşı sözlü ve fiilî zarar verme başlangıçlarını, şer girişlerini tertip ve icraya başladığı zaman şerrinden. Çünkü hased düşüncede kaldıkça hased edenin kendinden başkasına zararı yok demektir.

[1] Felak, 113-5.

Haset Nedir?

- Ragıb el-İsfehani'nin beyânına göre Haset, bir nimetin hak sahibinden yok olmasını temennidir. Çoğunlukla o nimetin kaybolmasına çalışmakla da beraber olur. Rivayet olunmuştur ki mümin gıbta eder, münâfık haset eder.

- Kamus'un ve diğerlerinin beyanına göre de, o nimetin kendisine dönmesini isteyip istememekten daha geneldir. Yani hasette aslolan mânâ bir nimetin, bir faziletin, bir olgunluğun sahibinden yok olmasını arzu etmek, kendisine geçmesini, gerek istesin ve gerekse istemesin, başkasında bulunmasını mutlaka çekememektir.

- Öyle ki, "Onunki onda dursun da sana da verelim." deseler memnun olmaz, keşke onunki mutlaka gitse de kendisine hiçbir şey verilmese bile hoşlanır. Özellikle haset olunan nimet, hasetçi tarafından gasp

olunmak mümkün olmayan şahsî faziletler ve kendine özgü olgunluklar kabilinden olursa, hased eden o zaman bütün bütün fazilet düşmanı kesilir ve onu kendine döndüremediğinden dolayı hased ettiği kişiyi haksız yere mutlaka yok etmekle teselli bulmak ister.

Hasedin Kaynağı

- Hasedin kaynağı, Allah'ın taksimine razı olmamak ve bu taksimi beğenmemektir. Kur'an-ı Kerim bizleri bu konuda bizleri şu ayetlerde uyarmaktadır:

- أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

- ***"Yoksa onlar Allah'ın lütuf ve kereminden insanlara verdiği nimetleri kıskanıyorlar mı?"[2]***

[2] Nisa, 4/54.

- أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

- ***Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır.***[3]

[3] Zuhruf, 43/32.

- Allah Teâlâ dünya düzeni için insanları birbirlerine muhtaç olacak şekilde yaratmış, herkese aynı seviyede vermemiştir.

- Allahu Teala'nın rızkı kullarına belli bir ölçüde vermesi de belli bir hikmetin gereğidir:

- وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ

- ***"Allah kullarına rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde azarlardı. Fakat o, (rızkı) dilediği ölçüde indirir. Çünkü O, kullarının haberini alandır, onları görendir."***[4]

---

[4] Şura, 42/27.

Hasedin Tarihçesi

- İlk hased ve kibir, şeytanın Âdem’in karşısında benliğe kapılıp Allâh'ın emrini icrâ etmemesiyle vukû bulmuştur. Ondan sonra Âdem’in âsî oğlu Kâbil'in, takvâ sâhibi olan sâlih kardeşi Hâbil'i katletmesi, Yâkûb’un kanlı gözyaşları dökmesine sebep olan Hz. Yûsuf'un kardeşleri tarafından kuyuya atılması ve buna benzer hadiseler hep hasedin bir netîcesi olmuştur.

Hasedin Kötülüğü

- اَلَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَاْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَيهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

- ***Onlar ki hem kıskanır, cimrilik ederler, hem de herkese cimrilik tavsiye ederler ve Allah'ın kendilerine lütfundan verdiği nimeti gizlerler. Biz kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırladık.***[5]

[5] Nisa, 4/37.

- ***İnsanlar tek bir ümmetti. Ayrılmaları üzerine Allah, rahmetinin müjdecileri ve azabının habercileri olmak üzere peygamberler gönderdi ve beraberlerinde hak ile ilgili kitap indirdi ki, insanların, aralarında ihtilaf ettikleri şeyler hakkında hakem olsun. Bunda da sırf o kitap verilenler, kendilerine bunca deliller geldikten sonra tuttular, aralarındaki hırs ve kıskançlık yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Bunun üzerine Allah kendi izniyle, iman edenleri, onların hakkında anlaşmazlığa düştükleri hakka, ulaştırdı. Allah, dilediğini doğru yola iletir.***[6]

[6] Bakara, 2/213.

- وَدَّ كَثيرٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ اِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَاْتِيَ اللَّهُ بِاَمْرِهِ اِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

- ***Ehl-i kitaptan birçoğu arzu etmektedir ki, sizi imanınızdan sonra çevirip kâfir etsinler: Hak kendilerine iyice belirdikten sonra bile sırf nefsaniyetlerinden ve kıskançlıktan dolayı bunu yaparlar. Buna rağmen siz şimdi af ile, hoşgörüyle davranın tâ Allah emrini verinceye kadar. Şüphe yok ki Allah her şeye kâdirdir.***[7]

---

[7] Bakara, 2/109.

- Kendisini haset hastalığından korumayı başaran kimsenin cenneti hak edeceğini Peygamberimiz (sas) müjdelemektedir:
- Enes b. Mâlik anlatıyor: Biz Peygamberimizle beraber oturuyorduk. Buyurdular ki:
- *“Şimdi size cennetliklerden bir adam çıkagelecektir.”*
- Bir de baktık ki Ensar'dan (Medinelilerden) bir adam çıkageldi. Sakalından abdest suyu damlıyordu. Ayakkabılarını da sol eline almıştı. Ertesi gün olunca Peygamberimiz bir önceki gün söylediği gibi söyledi. Yine baktık ki aynı adam bir önceki günkü gibi çıkageldi.
- Üçüncü gün olunca Peygamberimiz yine önce söylediği gibi söyledi, derken aynı adam ilk hali gibi çıkageldi. Peygamberimiz oradan kalkınca, Abdullah b. Amr o adamı izledi ve ona:
- Ben babamla tartıştım. Üç gün onun yanına girmeyeceğime yemin ettim. Eğer siz, bu süre benim yanınızda kalmama izin verirseniz kalacağım demiş, adam:

- Evet, kalabilirsin, diye cevap vermiş. Abdullah onunla beraber üç gün kalmış, fakat gece ibadete kalktığını görmemiş. Ancak, sabah namazına kadar uyandıkça Allah'ı anmış ve tekbir getirmiş. Abdullah: "Onun hayırdan başka bir şey söylediğini duymadım. Üç gün geçince sanki onun amelini küçük görür gibi dedim ki:
- Ey Allah'ın kulu, babam ile aramda bir anlaşmazlık yoktur. Peygamberimiz sizin için üç kere: "Şimdi size cennetliklerden bir adam çıkagelecektir" dediğini işittim. Üç defasında da siz çıkageldiniz. Sizin yanınızda kalarak amelinizin ne olduğunu görmek istedim. Böylece sizin yaptığınızı yapmak istiyordum.
- Fakat büyük bir amel yaptığınızı görmedim. Sizi, Peygamberimizin müjdelediği mertebeye ulaştıran nedir? Adam dedi ki:
- Şu gördüğünden başka değildir. Ben oradan ayrılmak üzere dönünce, bana seslendi ve dedi ki:

- مَا هُوَ إِلَّا مَا رَأَيْتَ، غَيْرَ أَنِّي لَا أَجِدُ فِي نَفْسِي لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ غِشًّا، وَلَا أَحْسُدُ أَحَدًا عَلَى خَيْرٍ أَعْطَاهُ اللهُ إِيَّاهُ
- O senin gördüğün şeyden başkası değildir. Ancak ben, müslümanlardan hiç kimseye kalbimde hile ve kin tutmam ve Allah'ın verdiği bir hayırdan dolayı hiç kimseye asla haset etmem. Bunun üzerine Abdullah:
- هَذِهِ الَّتِي بَلَغَتْ بِكَ، وَهِيَ الَّتِي لَا نُطِيقُ
- "İşte seni bu dereceye yaklaştıran, bizim güç yetiremeyeceğimiz şey budur" dedi.[8]

[8] İbn Hanbel.

- Rasulullah buyurdu ki:

- إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ

- *"Hasedden kaçının. Çünkü o, ateşin odunu yiyip tükettiği gibi, bütün hayırları yer tüketir.’’*[9]

---

[9] Ebu Davud.

- "Rasûlullah buyurdular ki:

- **دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ اَلْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِقَةُ لَا أَقُولُ تَحْلِقُ الشَّعَرَ وَلَكِنْ تَحْلِقُ الدِّينَ**

- *"Size önceki ümmetlerin hastalığı sirayet etti: Bu, haset ve buğzdur. Bu kazıyıcıdır. Bilesiniz; kazıyıcı derken saçı kazır demiyorum. O dini kazıyıcıdır.*

- **وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِمَا يُثَبِّتُ ذَلِكَ لَكُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ**

- *Nefsimi kudret elinde tutan Zât-ı Zülcelâl'e yemin ederim, sizler iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Birbirinizi sevmeye yardımcı olacak şeyi haber vereyim mi? Aranızda selâmı yaygınlaştırın.“*[10]

[10] Tirmizi.

- Rasulullah buyurdular ki:

- إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا

- *"Sakın zanna yer vermeyin. Zira zan, sözlerin en yalanıdır. Tecessüs etmeyin, haber koklamayın, rekâbet etmeyin, hasedleşmeyin, birbirinize buğzetmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, ey Allah'ın kulları, Allah'ın emrettiği şekilde kardeş olun.*[11]

---

[11] Buhari.

- "Rasulullah'a: "En efdal insan kimdir?" diye sorulmuştu. Rasulullah şöyle cevap verdi:
- كُلُّ مَخْمُومِ الْقَلْبِ صَدُوقِ اللِّسَانِ
- *"Kalbi mahmüm (pak), dili doğru sözlü olan herkes"*
- Ashab: "Doğru sözlülüğün ne demek olduğunu biliyoruz. Mahmümu'l-kalb ne demektir?" diye sordu. Rasulullah buyurdu ki:
- هُوَ التَّقِيُّ النَّقِيُّ لَا إِثْمَ فِيهِ وَلَا بَغْيَ وَلَا غِلَّ وَلَا حَسَدَ
- *"(Mahmüm kalb), Allah'tan korkan tertemiz kalptir, içinde günah yoktur, zulüm yoktur, kin yoktur, hased yoktur."*[12]

[12] İbn Mace.

- Rasulullah buyurdular ki:
- فِي الإنْسَانِ ثَلاَثَةٌ: الطِّيَرَةُ، والظَّنُّ، وَالحَسَدُ فَمَخْرَجُهُ مِنَ الطِّيَرَةِ أَنْ لاَيَرْجِعَ، وَمَخْرَجُهُ مِنَ الظَّنِّ أَنْ لاَيُحَقِّقَ، وَمَخْرَجُهُ مِنَ الحَسَدِ أَنْ لاَيَبْغِي
- *"Her insanda şu üç şey vardır (kimse onlardan sâlim değildir): Uğursuzluk, zan ve hased. Uğursuzluktan kurtuluş yaptığın işi bırakmamandır, zandan kurtuluş araştırmaya kalkmamandır, hasetten kurtuluş da gereğiyle amel etmemendir."*[13]
- Hasan el-Basri Hazretleri bu konuda şöyle der: "İçinde hased olmayan insan yoktur. Kim bu hissi aşıp, peşine düşmez ve zulme yer vermezse, hased yapmamış olur."

---

[13] Şuabu'l-İman.

İmrenme – Gıpta:

- Hasedin bir çeşidi daha vardır ki, buna "münafese" denir. Münafese, başkasında olan bir olgunluğa, bir iyiliğe imrenip ona yetişmek veya ondan da ileri gitmek için yarışmak demektir. Haset ile arasındaki fark açıktır. Haset eden olgunluk ve kemale düşmandır. Haset ettiği kimsenin zarar görmesinden, eriştiği nimetin yok olmasından memnun kalır. Bunu göremeyince de rahatsız olur. Halbuki imrenen ise, aksine olgunluğa aşıktır. O, karşısındakinin aşağı düşmesini değil, kendisinin de onun gibi olmasını, hatta daha da ileri gitmesini ister. Bunda yarışma ise makbuldür. Çünkü Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de: "Ona imrensin artık imrenenler" (Mutaffifin, 26) buyurmuş ve bunu övmüştür.

Caiz Olan Haset:

- "Rasûlullah buyurdular ki:

- لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسُلِّطَ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا

- *"Şu iki kişi dışında hiç kimseye gıbta etmek caiz değildir: Biri, Allah'ın kendisine verdiği hikmetle hükmeden ve bunu başkasına da öğreten hikmet sahibi kimse. Diğeri de Allah'ın kendisine verdiği malı hak yolda sarfeden zengin kimse.*"[14]

[14] Buhari, Müslim.

Abdülkadir Geylani’denHaset Edene Tavsiyeler:

- Ey iman sahibi, seni bir tuhaf görüyorum. Komşuna hasedli bir haldesin; onun yemesini çekemiyorsun, içmesinden hoşlanmıyorsun. Onun giydiği sana tuhaf geliyor. Evi gözünde büyüyor. Hanımı dahi senin için çekilmez bir dert oluyor. O, Mevla nimeti içinde zengin olmuştur. Onun zenginliğinde bir türlü hoşluk bulamıyorsun. Bu hallerin neden oluyor?..
- Bilmiş olman gerek ki bu halin îman zafiyetinden ileri geliyor. Bu hal seni, Allah'ın rahmet nazarından uzaklaştırır. İlahî gazabı üzerine çeker. Peygamber Efendimiz, kudsî hadisiyle hasedi şöyle anlatmıştır: - "Hased eden nimetimin düşmanıdır."

- Ayrıca Peygamberimiz bir Hadis-i Şerifinde buyurdu:
- - "Hased, iyilikleri yer; ateş odunu yaktığı gibi iyilikleri bitirir."

- Zavallı! Neye hased ediyorsun, sen mi verdin o nimetleri? Onları sen değil, Allah verdi. Allah'ın verdiği nimete nasıl hased edersin? Allah-ü Teâlâ:
- - "Onların dünya geçimlerini aralarında dağıttık." Diye haber vermiştir.
- İlahî nimetlerle beslenen o adamı hor görme. Ona karşı hased etme. Onun nimeti içinde kimse hak iddia edemez. Herkese Allah nasibince verir. Herkes nasibini bulur.
- Bu halinle o kadar akılsız bir duruma düşmektesin ki senden daha akılsız, daha cahil, cimri ve zalim görülemez. Acaba o adamdakileri senin mi zannediyorsun? Bu o kadar cahilliktir ki tarifi imkansız. Eğer sana gelecek bir şey varsa, başkasına gidemez. (Hâşâ) Allah'a mı kin tutuyorsun? Halbuki Allah-ü Teâlâ:
- - "Emrim değiştirilemez. Ben, kullara zulüm etmem'
- Buyuruyor. Allah, sana zulmetmez. Senin kısmetini başkasına vermez, bunu böyle bil. Aksini düşünme; cahillik etme.

- Allah'ın verdiği nimete karşı durmak hıyanettir. Kendine zulümdür. Sonra bir nevi yere hased etmektir. Çünkü o hased ettiğin insanın nimeti yerden çıkar Altın, gümüş yerden gelir. Bunlar miras olarak gelir. Geçmiş ümmetlerden, Semud, Kisra, Kayserlerin elinden geldi. Bir zaman bu mallar, bu mülkler onlarındı. Asıl onlara hased etmek lazım. Çünkü komşunun malı, onların malının milyonda biri olur.
- Zavallı, eğer kıyamet gününde o hased ettiğin komşunun başına gelecekleri bir bilsen, hiç hased etmezsin. Eğer o adam Allah'ın emrine uymuyorsa, nimetlerin hakkını Ödeyemiyorsa, onun başına gelecekleri yalnız Allah bilir. Allah nimeti kendi yoluna sarfedilsin diye verir. Aksi halde nimet bir felaket olur. Peygamber (s.a.v.) Efendimiz bir Hadis-i Şerifinde buyuruyor:
- - "Kıyamet gününde birtakım insanlar etlerinin makasla kesilmiş olmasını isterler. Buna sebep zavallı kimselerin dünyada çektikleri belâ yüzünden orada aldıkları sevabı görüp imrenmeleridir."

- O gün senin zengin komşun bir fakir olmayı ister. Kıyamet günü bir sürü hesabın görülmesi ve münakaşası onu yorar. Güneşin sıcaklığı altında beyni pişer. Böyle günlerce bekler. Oranın bir günü buraya nispetle elli bin senedir, işte O, dünyadaki nimet hesabını böyle verir. Halbuki sen, eğer hased etmeden sabırlı durursun. Dünyada güçlüklere sabredenler orada rahat eder, sıkıntılara göğüs gerenler orada mes'ud olur, sen de dünyada iken kazaya, kadere iman edip kaderine razı olduğundan orada en büyük nimete mazhar oldun. Başkasının zenginliğine göz dikmeden yaşadığın için orada tam afiyet buldun.
- İşte dünyada kendi hastalığını, başkasının iyiliğine darlığını, başkasının genişliğine; düşkünlüğünü, başkasının iyiliğine tercih edenler öbür âlemde arşın gölgesine sığınırlar.
- Sana en büyük tavsiye: Belâya sabret, nimetlere şükret ve her işini ulvî gök kubbesini Yaradana ısmarla.

Hasede Uğrayanın Yapması Gereken

- Hasede mâruz kalan bir kimse kötülüğe kötülükle mukâbele etmemeli, üzülüp kızmak yerine, asıl hased edenin hâline acımalıdır. Ayrıca kendi mağdûriyet ve mazlûmiyetini, sabır, müsâmaha ve tahammül ile ecir kazanmaya vesîle addetmeli, bu durumdan bile kârlı çıkmaya çalışmalıdır.
  Bu nükteyi Hazret-i Mevlânâ -kuddise sirruh-, bir teşbîh ile ne güzel ifâde buyurur:

- "Gül, o güzel kokuyu diken ile hoş geçindiği için kazandı. Bu hakîkati gülden de işit. Bak o ne diyor: Dikenle beraber bulunduğum için neden gama düşeyim, neden kendimi kedere salayım? Ben ki gülmeyi, o kötü huylu dikenin beraberliğine katlandığım için elde ettim. Onun vesîlesiyle âleme güzellikler ve hoş kokular sunma imkânına kavuştum..."

Bir Kıssa: Hasetten Sakınmak:

- İmam Gazzâlî "İhyau Ulûmi'd-Din" adlı eserinde bir hikaye naklediyor:
- Zâtın biri bir hükümdara uğrar ve ona öğüt verir:
- Sana iyilik yapana sen fazlasını yap. Kötülük yapana ise bir şey yapma, onun kötülüğü sana mükafat olarak yeter. Bunu dinleyen bir başkası bu zatın hükümdar yanındaki itibarını görünce bunu çekemez. Hükümdara yaklaşır ve:
- Size öğüt veren bu adam, nefesinizin koktuğunu söylüyor, der. Hükümdar:
- Ne biliyorsun? diye sorar. Adam:
- Bu zat bir daha yanınıza geldiğinde ağzını ve burnunu tuttuğunu göreceksiniz, der.

- Hükümdar da:
- Peki, görelim, der. Adam hükümdarın yanından çıkar. Haset ettiği zat hükümdarın yanına gireceği zaman onu davet eder ve kendisine sarmısaklı yemek yedirir ve:
- Ağzının kokusu ile hükümdara fazla yaklaşma, diye tenbih eder. Bu zat, yine âdeti üzere hükümdarın huzuruna girer ve kendisine tavsiyelerde bulunur. Hükümdar bu zata yanına yaklaşmasını söyler. Adam da ağzını burnunu tutarak hükümdara yaklaşır. Hükümdar, adamın kendisine doğru söylediğine inanır. Bunun üzerine yazdığı bir fermanı adama verir ve:
- Bu mektubu falan kumandana götür, der. Hükümdarın kendi eliyle yazdığı fermanlar çoğunlukla yardım edilmesini emreden yazılar olduğu için, adam mektubu alır, dışarıya çıkınca, kendisine yemek yediren adamla karşılaşır. Adam kendisine:

- Elindeki mektup nedir? diye sorar.
- Adam:
- Hükümdar her halde bana yardım yapılmasını emretmiştir, onu almaya gidiyorum, der. Adam, yalvarır ve:
- Bu mektubu bana ver, diye rica eder. O da:
- Peki al, der. Adam mektubu alır almaz doğru zarfın üzeri kendisine yazılan komutana gider ve mektubu takdim eder. Kumandan kendisine öğüt veren zata kızmış ve cezalandırılmasını yazmış. Bunu duyan adam, komutana yalvarır ve:
- Aman, bu mektubun sahibi ben değilim, istersen gidip asıl sahibini getireyim, derse de komutan güvenmez, hükümdarın emri yerine getirilerek adam cezalandırılır. Ertesi gün yine aynı zat hükümdarın huzuruna çıkınca, hükümdar şaşırır ve sorar:

- Sana dün verdiğim mektup ne oldu? der. Adamcağız durumu anlatır.
- Hükümdar sorar:
- Benim nefesimin koktuğunu söylemişsin doğru mu? Adam:
- Hayır böyle bir şey söylemedim, der. Hükümdar:
- Öyle ise neden bana yaklaşınca ağzını burnunu kapattın? deyince, adam durumu anlatır ve:
- O gün mektubu kendisine verdiğim zat beni yemeğe davet etti, bana sarmısaklı yemek yedirdi. Nefesimin kokusu sizi rahatsız etmesin diye yanınıza girdiğimde ağzımı kapatmamı söyledi. Ben de uygun gördüm ve sizi rahatsız etmemek için böyle yaptım, deyince hükümdar durumu öğrendi ve:
- Evet, kötülük yapan kötülüğünün cezasını buldu ve senin yerine geçti, der.

<u>Mevlana’dan bir Hikaye:</u>

- Hazret-i Mevlânâ, insanın iç âlemindeki bu iğrenç ve helâk edici vasfı, müşahhas bir misâl ile şöyle hikâye eder:
- Bir padişah, iki köle satın almıştı. Onların hâlet-i rûhiyelerini anlayabilmek için ilk önce birinci köle ile sohbete başladı. Padişahın sorularına, köle, öyle cevaplar veriyordu ki başkaları bu cevapları ancak uzun uzun düşündükten sonra verebilirdi. Padişah bu hizmetkârı anlayışlı, zeki ve tatlı dilli görünce memnûn oldu. Diğer köleyi de yanına çağırdı.
- İkinci köle, padişahın huzuruna geldi. Kölenin rahatsızlıktan ağzı kokuyordu ve dişleri de bakımsızlıktan kapkara idi. Padişah, bu kölenin zâhirî durumundan pek hoşlanmamakla birlikte onun hakkında bilmediği hâl ve vasıfları öğrenmek ve onun sırlarına vâkıf olmak için kendisiyle sohbete başladı:

- "-Bu kılıkla, bu rahatsız ağızla uzakta dur, fakat pek de uzağa gitme. Önce ağzının derdine bir şifâ bulalım; sen sevimli bir kişisin, biz de hünerli bir hekîmiz. Seni hor görmek ve gözden düşürmek bize yakışmaz. Şöyle otur, bir iki hikâye söyle de aklının derecesini anlayayım." dedi.
- Padişah, daha önce konuştuğu ilk köleye dönerek:
- "-Hadi! Sen de hamama git, bir güzelce yıkan." dedi.
- Arkadaşı gittikten sonra, konuşturmak istediği ikinci köleye hitâben mahsus, denemek için:
- "-Senden önce sohbet ettiğim arkadaşın, senin hakkında kötü şeyler söyledi. Görüyorum ki, sen onun söylediği gibi değilsin. O hasetçi, neredeyse bizi senden soğutuyordu. Arkadaşın senin hakkında "O hırsızdır, doğru adam değildir, kötülerle düşer kalkar, iffetsizdir." dedi. Sen onun hakkında ne dersin?«

- İkinci köle bu sözler üzerine padişaha:
- "-İyi düşünen, doğru söyleyen o arkadaşa, eğri diyemem. Bilakis onun sözleri sebebiyle kendimde böyle kusurların olabileceğini düşünüp hâlimi ıslâha çalışırım. Padişahım! Belki de o, bende bir çok ayıplar görmüştür ki, ben o ayıpların farkında bile değilim." diye cevap verdi.Padişah köleye:
- "-O senin kusurlarını anlattığı gibi, şimdi sen de onun kusurlarını anlat." deyince, köle, padişaha şunları söyledi:
- "-Padişahım! O benim gerçekten hoş bir arkadaşım olmakla beraber kusurlarını söylememe benim gönül dünyam mânîdir. Onun için, ancak ben şunları söyleyebilirim ki; Onun kusûru, bence kusur değil, fazîlettir. O, sevgi, vefâ ve insanlık numûnesidir. Onun hâli; doğruluktur, zekâdır, dostluktur. Onun bir sıfatı da; cömertliktir, düşkünlere yardımda bulunuştur. O öyle cömerttir ki, gerekirse canını

bile verir. Kader arkadaşımın bir vasfı da, kendini beğenen bir kişi olmamasıdır. O herkesle iyidir, fakat kendi nefsine karşı kötüdür."

- Padişah bu cevap karşısında köleye:
- "-Arkadaşını methetmede pek ileri gitme, onu överken de kendini övmeye kalkışma. Çünkü, ben onu imtihana çekerim de, sonra sen utanırsın." dedi. Köle bunun üzerine:
- "-Hayır. Onu övmekte ileri gitmedim. O dostumun bütün huyları, söylediklerimden kat kat daha fazladır. Kader arkadaşımın vasıfları hakkında, bildiklerimi söyledim. Fakat, ey kerem sâhibi padişahım! Söylediklerime sen inanmıyorsun, ben ne yapayım? İç dünyam, benim böyle söylememi îcâb ettiriyor." dedi.
- Öbür köle hamamdan dönünce, padişah onu huzûruna çağırttı.
- Ona: "-Sıhhatler olsun; eksilmeyen nîmetlere erişesin. Fakat, arkadaşının söylediği kötü huylar sende olmasaydı ne güzel olurdu? O

zaman güzel yüzünü gören sevinir, neşelenirdi. Seni görmek, bütün dünya mülküne değerdi." dedi.

- Köle dedi ki: "-Padişahım! O densizin benim hakkımda anlattıklarından birazcığını lütfen söyle» Padişah: "-O, önce senin iki yüzlülüğünü anlattı. Senin görünüşte devâ, hakîkatte belâ olduğundan bahsetti.« Arkadaşının kendi hakkındaki kötü sözlerini padişahtan dinleyen kölenin, öfke denizi kabardı, ağzı köpürdü, yüzü kızardı. Köle arkadaşını çekiştirme dalgası sınırı aştı.
- Dedi ki:
- "-O önceden bana dost idi, fakat ağzı bozuktu. Kıtlıkta kalmış köpek gibi, pek çok zaman pislik yerdi."
- Arkadaşını çekiştirmek için, köle böyle çan çan ötmeye ve iç âlemindeki çirkinlikleri saklayamayıp ortaya dökmeye başladı. Bunun

üzerine padişah; "Artık yetişir!" diyerek, elini onun ağzına götürdü ve ona hitâben şöyle dedi:

- "-Bu imtihan sayesinde, ikinizin arasındaki farkı görmüş oldum. Onun sadece maddî bir rahatsızlıktan dolayı ağzı kokuyor fakat senin ise rûhun kokmuş! Ey rûhu kokmuş kişi, sen uzakta dur. Arkadaşın sana âmir olacak, sen de onun emrinde bulunacaksın. Ondan edeb, insanlık ve konuşmayı öğren! Onun fazîletinden ibret al. Hasedi terk et. Sen bu hased ile, beline taş bağlanmış bir zavallı kişisin; bu taşla ne yüzebilir ne de yürüyebilirsin.«
- Görüldüğü üzere davranışlar, kişinin iç dünyasını ve şahsiyetini yansıtan bir ayna hükmündedir. Bir menfaat avcılığı veya hased sebebiyle kişinin sürüklendiği menfî davranışlar, bir kalb grafiği gibi onun gönül âlemini sergiler.